

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה

כ' חשוון תשפ"א

הפטרה: והמלך דוד זקן

יציאת השבת ר"ת 17:43

מבשרים ראש חודש כסלו שיחול ביום שלישי

המולד ביום ראשון 16:07 וחלק אחד

גיליון 594

יציאת השבת:

17:18

ירושלים: 17:19

כניסת השבת:

16:09

ירושלים: 16:05

זְכוֹר אֱהָבֶת קְדוּמִים... וְקָרַב הַיָּמִים

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

במדרש מובא (בראשית רבה נח): "רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם, בקש לעוררן אמר: מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה כצ' שנה ותמלוך על כצ' מדינות".

סיפור זה נראה במובט ראשון תמוה! רבי עקיבא, גדול חכמי ישראל מגיע לדרוש והצבור מתנמנם? האם בשביל לעורר את הציבור יש לומר משפט מוזר, שקשה להולמו? מה הקשר שבין שרה אמנו לאסתר המלכה, המספר מאה עשרים ושבע? ואולם נראה לתרץ: התקופה היא לאחר חורבן הבית השני. רבי עקיבא מגיע למקום בחוץ לארץ, שם בא לדבר בענייני גאולה, אך הוא רואה שהציבור מתנמנם, כלומר, יש בו יאוש מן הגאולה, אז מבקש רבי עקיבא לעוררם ואומר: "מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא תבוא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיתה כצ' שנה ותמלוך על כצ' מדינות".

רבי עקיבא מקשר בין שרה אשר חיה מאה עשרים ושבע שנים, חיים רצופי סבל, עקרות עד גיל תשעים, שבי בידי המצרים ואצל פרעה וכן אצל אבימלך מלך גרר, נדודים אין ספור, הגר צרתה ועוד. עם כל זאת שרה דבקה באמונתה, עד שאברהם נחשב טפל לשרה בנביאות! והיכן הוא שכרה של שרה? זכותה של שרה גרמה לאסתר שתמלוך על מאה עשרים ושבע מדינות. בכך רצה רבי עקיבא לעורר את האמונה של עם ישראל באותו דור, אשר יתיאשו מהגאולה, ואמר להם: אתם תפעלו למען החשת הגאולה, וגם אם היא תתמהמה, אתם עשיתם את המוטל עליכם. דעו לכם, כי כל מאמץ שעשיתם לא הלך לאיבוד אלא נשמר בבית גנזיו של הקב"ה, וכדברי הראב"ע בפיוטו: "זְכוֹר אֱהָבֶת קְדוּמִים. וְקָרַב הַיָּמִים. אֲשֶׁר בֶּן יִשְׁרָאֵל". נדע כולנו כי כל מעשה טוב אשר אנו עושים קיים לעד ומקרב את הגאולה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

אמרת עולם חסד יבנה

מידת החסד מהווה את כרטיס הכניסה לביתו של אברהם אבינו, כך עולה ממבחן החסד שעורך אליעזר עבד אברהם לרבקה, כאשר הוא מחפש אישה ליצחק.

בחירתו של אליעזר בחסד, כמאפיין המרכזי של האשה הראויה ליצחק איננה מפתיעה. מידת החסד, אותה ראה בבית אדונו מכניס האורחים, היא המידה המזוהה במובהק כמידתו של אברהם. אדני ותמהר ותורד כדה על ידה ותשקהו: ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות: ותמהר ותער כדה אל השקת ותרחץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו". (בראשית כד, י" - כ').

פרשת חיי שרה נפתחת בסיפור מותה וקבורתה של שרה אימנו. לאחר מותה של שרה, מחליט אברהם לחפש רעיה לבנו יצחק. הוא שולח את עבדו זקן ביתו, אליעזר - אל ארץ הולדתו, בכדי שיביא משם אשה לבנו. אליעזר נשלח למשימה בלא שקיבל כל הוראה באשר לדמות האשה הראויה ליצחק, לתכונותיה ולאופייה. התנאי היחיד הנזכר הוא כי יהא עליה לבוא עימו אל ארץ כנען. רבים מהמפרשים מתייחסים כמובן מאליו לכך שבקשת אברהם היתה כי תהא זו אשה ממשפחתו שלו, אולם עיון בפסוקים מעלה כי דרישה זו איננה נזכרת בדברי אברהם. המלבי"ם בפירושו עומד על כך שהאשה איננה חייבת להיות בת למשפחת אברהם, וכי פנייתו של אליעזר על באר המים מעידה כי לאברהם לא היתה התנגדות לכך שכלתו תבוא מדלת העם, היוצאים לשאוב מים.

בעודו נמצא שם לבדו, על אליעזר להכריע בעצמו כיצד למצוא ולבחור את הנערה, והוא נזקק למבחן באמצעותו יזהה מי היא הראויה להיות אשה ליצחק. המבחן אותו בוחר אליעזר הוא מבחן החסד, ודי לזכור כי המדובר הוא בעשרה גמלים לאחר מסע ממושך, בכדי לדמיין כמה פעמים נדרשה רבקה לרוץ אל הבאר בכדי להשקותם "עד אם כלו לשתות". ערך החסד משתלשל לכל אורך האירוע. תפילתו של אליעזר (בפס' י"ב) נפתחת בבקשה לחסד "ועשה חסד עם אדני", ומסתיימת באותן המלים, (ומצטרפת האמירה החסידית - המיוחסת הן לרבי שמחה בונים מפשיסחא והן לרבי צבי הירש מזידיטשוב, כי המילה גמלים משמשת כלשון נופל על לשון: גמלים - גומלי חסדים). אף המים, בהם נערך המבחן, הינם סמל לשפיעה ולחסד. מתחילתו עד סופו, מתאר הסיפור חיפוש אחר החסד המלא.

חז"ל דנו בשאלה האם בקשתו של אליעזר היתה כהוגן או שהיתה בבחינת 'ניחוש' האסור, כזה המנסה לכפות את תנאיו שלו על הבורא (תענית ד' ע"א). פרשנים שונים השיבו כי אין המדובר בניחוש אסור כיוון שההתניה כי כלתו של יצחק תהא גומלת חסדים, ראויה היא מצד עצמה כמורת דרך לבחירה. בחירתו של אליעזר בחסד כמאפיין המרכזי של האשה הראויה ליצחק איננה מפתיעה. מידת החסד, אותה ראה בבית אדונו מכניס האורחים, היא המידה המזוהה במובהק כמידתו של אברהם והוא חפץ כי תימשך שלשלת גמילות החסדים.

אבל מהו בדיוק החסד אותו חפץ אליעזר לגלות ברבקה? מהי אותה התמסרות מלאה הנדרשת ממי שתהיה רעייתו של יצחק, כלתו של אברהם איש החסד? התמונה העולה מהפסוקים ברורה: אליעזר יכול היה להציג עצמו בפני רבקה כשליח מארץ רחוקה של איש עשיר ומכובד, אולם הוא בחר שלא לעשות זאת. בחירתו היתה לפנות אל רבקה ולבקש את חסדה, בעוד הוא עומד בזרותו, כהלך נכרי. זהו בדיוק החסד אותו ביקש אליעזר לגלות ברבקה, החסד הנעשה עם הנוכרי, הזר.

עיקרו של מבחן החסד כאן איננו בנכונות לסייע בידי המופך והמוערך, אלא דווקא בסיוע למי שהוא איננו מבני עמה. ונכונותה המלאה. היא איננה מופנית רק אל בני האדם, אלא אף כלפי הגמלים. רק לאחר שרבקה משיבה כי הוא מוזמן להתאכסן בביתה, ולגמליו יימצא מספוא, נושא אליעזר תפילת הודיה ובה חושף הוא את זהותו כעבדו של אברהם.

ומזכירים הדברים את גמילות החסד של אברהם, הנזכרת בפרשת השבוע שעבר (פרקים י"ה-ט). בעוד אצל לוט נכתב במפורש כי מלאכים הגיעו לביתו ונראה כי הדברים מעידים על כך שלוט ידע ממראם כי זהות מיוחדת להם, אברהם לא ידע על כך כלל. אנשים זרים הגיעו לביתו, והוא הציע את ביתו הפתוח בפניהם, בדיוק כפי שתעשה כלתו שנים אחר כך. אברהם התבשר באותו האירוע על לידתו של יצחק ורבקה נבחרה להיות ליצחק לאשה. אצל שניהם היתה הבחירה בדרך החסד כלפי נכרים חלק מיצירתה של השושלת שתהפוך בעתיד לעם העברי.

על שכרם של גומלי חסדים

מעשה בחסיד אחד שירד מנכסיו והיתה אשתו כשרה לסוף נעשה שכיר, פעם אחד היה חורש בשדה פגע בו אליהו ז"ל בדמות ערבי אחד, אמר לו: יש לך שש שנים טובות, אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימין? אמר לו: קוסם אתה, אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי בשלום. חזר אצלו עד שלוש פעמים. בפעם שלישית אמר לו: אלך ואמלך באשתי, הלך אצל אשתו ואמר לה: בא אלי אחד והטריח אותי עד שלש פעמים ואמר לי יש לך שש שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימין? אמר לה: ומה את אומרת? אמרה לו: לך אמור לו הבא אותם עכשיו. הלך אמר לו: לך הבא אותם עכשיו, אמר לו: לך לביתך ואין אתה מגיע לשער חצרך עד שתראה ברכה פרוסה בבית. היו יושבים בניו לחפש בידם בעפר ומצאו ממון שיוזנו בו שש שנים וקראו לאמם, ולא הגיע לשער עד שיצאת אשתו לקראתו ובישרה אותו, מיד הודה להקב"ה ונחה דעתו עליו.

מה עשתה אשתו הכשרה? אמרה לו: מכל מקום כבר משך עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו ממון מזון שש שנים נעסוק בגמילות חסדים שנים הללו שמא הקב"ה מוסיף לנו משלו, וכן עשתה, כל מה שעשתה בכל יום ויום אמרה לבנה קטן: כתוב כל מה שאנו נותנים וכן עשה.

לסוף שש שנים בא אליהו ז"ל אמר לו כבר הגיע עונה ליטול מה שנתתי לך, אמר לו: כשנמלתי לא נמלתי אלא מודעת אשתי אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא מודעת אשתי, הלך אצלה אמר לה כבר בא הזמן ליטול את שלו, אמרה לו: לך אמור לו אם מצאת בני אדם נאמנים ממנו תן להם פקדונך, וראה הקב"ה דבריהם וגמילות חסדים שעשו והוסיף להם טובה על טובה, לקיים מה שנאמר 'והיה מעשה הצדקה שלום':

ע"פ ילקוט שמעוני רות - פרק ד - רמז תרז

תפילה על קברי צדיקים

בפרשת חיי שרה קוראים על קבורתה במערת המכפלה – האם יש הלכות מיוחדות לתפילה על קברי צדיקים?

מערת המכפלה

א. יש נוהגין לילך בערב ראש השנה להשתטח על קברי הצדיקים. ונותנים שם צדקה לעניים, ומרבים בתחנונים לעורר את הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. ועוד כי מקום קבורת הצדיקים, הוא מקום קדוש וטהור והתפילה מקובלת שם ביותר בהיותה על אדמת קודש. ויבקש האדם שיעשה הקב"ה חסד בזכות הצדיקים. אבל לא יתפלל אל המתים עצמם שלא יהיה ח"ו בכלל "ודורש אל המתים".

ב. אין ללכת לקבר אחד שתי פעמים ביום אחד. אמנם אם חשב כך בלבד בפעם הראשונה מותר.

ג. מותר לקרוא תהלים ליד קברי צדיקים אך אסור להתפלל שם תפילת חיוב משום "לועג לרש". כמו כן אין להכנס לבית הקברות עם ציציות מגולות.

ד. לא טוב לקרוא כתב בולט שעל גבי המצבה, ומי שעושה כן מסתכן בשכחה.

ה. טוב לטבול במקוה לפני הכניסה לבית הקברות ואחרי היציאה ממנו. ואם אינו יכול לטבול אחרי היציאה לפחות יטול את ידיו בלי ברכה.

ו. כהנים לא יכולים להכנס לבית הקברות, ועל כן יעמדו מחוץ לבית הקברות במרחק ד' אמות מהקברים ויתפללו שם.

ז. כדאי וראוי שנשים לא תלכנה כלל לבית הקברות, ועל אחת כמה וכמה בימי נידותן. ואם יש להן מזה בושה או עוגמות נפש, יעמדו במרחק ד' אמות מהקברים.

ח. כאשר בא אל בית הקברות, אם לא ראה את הקברים שלושים יום צריך לברך. ונהגו לברך בלי שם ומלכות.

ט. ישים יד שמאלו על הקבר, ויאמר: "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יזבו מימיו: תשכב בשלום ותישן בשלום עד בוא מנחם משמיע שלום".

וכששם את ידו יכוין בפסוק "ונחך" שיש בו ט"ו תיבות כמניין קשרי היר.

י. נוהגים להניח אבן על ציון הצדיק ולהדליק לידו נר.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לדפנות: אברהם ולאח ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עור בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זרבה. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הדאל בן אביעל. אלגרה בת סליחת. ישי ורחל לוי. חנה בת זרדה. מיטל פוריה אדרי. יוסף בן בן מיכל. שמעון אבולאי. יצחק דרעי הי"ו. להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, דוד גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו.

לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מולד זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן, יונה יונה. סופר מנחם. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. סיר נחום. ישראל אברהם טון. שלמה בן טרים. יצחק ועננים אטיאם. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד נחום סבר. עמוס דמרי. רזי שלמה. סימנטוב משה יהודה. יצחק זקן מוליק. נעים משה. אורן מורד. יצחק וסמחה אליהו. נסים וסוליקה שושן. מיריה שמעון. נעה זורע. ליט שבת. חנה יעקב. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה זעזון. אסתר וענב טזום. דן נעה זורע. דניאל אלמלית. יצחק ולאח אסתר זעזון. אליהו אדרי. שויה עננים. רות יעקב. חנה רחל לוי. יזהר שרעבי. מרים יהודה. נעיה בת מגלוד. אליהו מרד. זרדה בת חנה. עליזה בן. שרה אליהו. אברהם אדרי. מיכאל ועקב. חסיה ששפט. עשה דוד. ברכה סופר. כמיהה דוד. מנחם סדן. אליהו מרד. אליהו שחר ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וצ"ל צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה